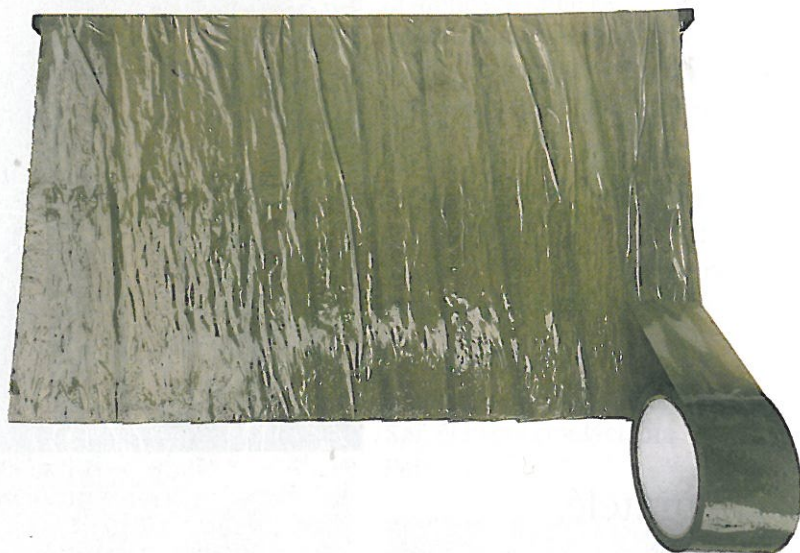

Leden

Přepážka s dobrou tepelnou izolací vhodná pro komorování

Oslavili jsme Silvestra a Nový rok, vyhodnotili jsme včelařský rok 2019 a někteří si dali různá a často i dost odvážná předsevzetí do roku 2020. A brzy se ukáže, která jsou splnitelná a reálná. Zůstaňme však na zemi a zvažme, co můžeme letos udělat jak pro své včelky, tak i pro sebe, aby nám včelaření dělalo radost a přinášelo uspokojení.

Leden je zimní měsíc, ale jak jsem se zmínil už v prosincovém Kalendáriu, má svá specifika. Zimní slunovrat je signálem pro matku, aby po podzimní přestávce začala opět klást, další reakce včelstva je pak dána především počasím a teplotami vzduchu. Pro vytápění zimního chomáče včely spotřebovávají cukerné zásoby a k tomu potřebují dostatečný přísun čerstvého vzduchu. Vzdušnicový dýchací systém je totiž značně primitivní, proto je zde požadavek na čerstvý vzduch. Co je nutné pro to udělat? Především dostatečně velké česno (mohlo by stačit u dna o velikosti cca 7 × 250 mm) doplněné otevřeným očkem. U našich konstrukcí letáku a česna existuje nebezpečí zasněžení hlavního česna, přičemž přístup vzduchu se výrazně zhorší, pokud sníh po oblevě zledovatí, popřípadě na něj naprší a pak zmrzne.

Jak zimní chomáč postupuje nahoru nebo do boku za potravou, zůstávají podle toho na podložkách na dně úlu stopy – proužky měli. Pozor u nástavkových úlů se dvěma a více nástavky. Pokud zde pláсты nejsou přesně nad sebou, měl na podložku nedopadné a zůstane na horních loučkách. V tomto případě tedy podložka neposkytne potřebné informace.

Z čeho se měl skládat? Většinu tvoří víčka spotřebovaných zásob, a pokud včelstvo ploduje, jsou tam také víčka po vylhlém

plodu. V malém množství zde můžeme nalézt i končetiny včel, části kukel a po delší bezletové přestávce i mrtvolky. Pokud na podložce najdeme mrtvou matku, signalizuje to špatný stav. Ale pozor, může to být mrtvolka staré matky z tiché výměny. V případě, že jsou ve včelstvu roztoči *Varroa destructor*, přirozený spad tvoří zhruba 5 % za měsíc. Podle počtu spadných roztočů tak můžeme snadno zjistit jejich celkový počet ve včelstvu, a zároveň tedy samozřejmě i míru napadení.

**Při odběru zimní měli
můžeme z podložek odebrat
i zimní mrtvolky k vyšetření
na noseμόzu**

Délky proužků měli signalizují, jak jsou na tom včelstva se zásobami. Musíme však zohlednit tvar úlového prostoru. Například při zimování včelstva na jednom patře širokonízké rámkové míry délka proužku ukazuje, kolik včelstvo spotřebovalo zásob a kolik mu ještě zbývá. To platí i pro posuzování jednotlivých uliček. U nástavkových úlů se správnou konstrukcí mezinástavkové mezery můžeme posuzovat sílu včelstva podle počtu obsednutých uliček, tedy podle počtu proužků. Množství zásob odhadne-

me v tomto případě pohledem přes průhlednou stropní fólii nebo po odkrytí krytu stropu na zásoby pod horními loučkami. Pokud je v některé uličce nedostatek zásob, přikročíme k mimořádnému zákroku. Nemusíme mít obavy „jít do včel“, pokud se teplota drží nad nulou. Zpravidla stačí přemístit zásobní plást z okraje sezení do uličky bez zásob. Pokud manipulujeme se včelami, pohybujeme se s nimi nad půdorysem úlového prostoru a nesmíme dopustit, aby včely padaly na zem nebo na podložku v podmetu, tam by zkrchly. Někdy stačí dát na horní loučky tenkou placku medocukrového těsta tak, aby byla v kontaktu s chomáčem. Vše pak napravíme při prohlídce za teplého počasí. Dobré utepení strůpku je v tomto případě podmínkou.

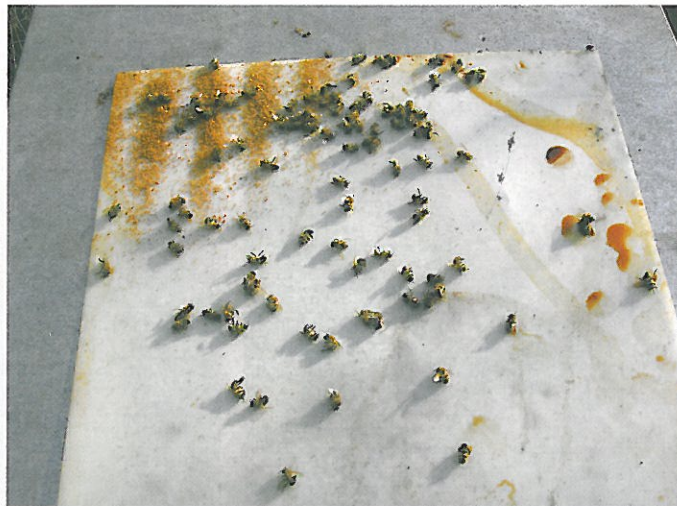
Letos se budeme setkávat se slabými včelstvy v předjaří a na jaře, což je důsledek silnějšího napadení varroázou v podletí a na podzim v roce 2019. V nedaleké minulosti, kdy jsme chovali silná včelstva a manipulovali jen s celými nástavky, jsme pozapomněli na doby, kdy včelstva na jaře obsedala např. 5–7 plástů, někdy i méně. Tehdy se tato včelstva komorovala (tzv. Bli-nova přepážka), a tak se jim pomáhalo překlenout krizové období jarního rozvoje. O komorování si více řekneme v příštím čísle.

Na včelínech, kde si zařadila varroáza, některá včelstva obsedají necelý nástavek. Co s tím? Pospojovat a vytvořit silnější včelstva, v létě stavy doplnit oddělky, nebo slabším včelstvům vytvořit takové podmínky, aby se dostala do síly. To určitě záleží na zkušenostech včelaře, počtu včelstev a dalších místních podmínkách, které řešení ovlivní.

Dále si řekneme, co je nutné připravit na začátek března. Jsou to především dobře tepelně izolující přepážky, nejlépe vyrobené např. z 3cm styroduru a dobře přiléhající ke stěně nástavku. Dole necháme přibližně centimetrovou mezeru, volně průleznou pro včely. Přepážku natřeme proti okusu včelami (samozřejmě barvou, která vyhovuje vnitřnímu prostředí úlu), nebo potáhujeme lepicí páskou. Podrobněji si tuto metodiku popíšeme příště. Při pokusech s úly s různou tepelnou izolací úlové stěny jsme jednoznačně došli k závěru, že čím je včelstvo slabší, tím má větší nároky na teplo, a tím lépe je tedy potřeba tepelně izolovat úlové stěny. Tato problematika je známá při tvorbě odděleků, při konstrukci oplodnáček a plemenáčů. Na jaře u zeslabených včelstev je vyhřívání úlového prostoru jedním z velice důležitých faktorů přežití včelstva.

Podložka od standardního včelstva v nástavkovém úlu

Podložka signalizující sezení slabého včelstva v koutě úlového prostoru. V takovém případě je nutná kontrola

Na přelomu ledna a února se odebrá zimní měl pro vyšetření na varroázu. Co se zjišťuje? Průměrný počet samiček roztoče *Varroa destructor* v měli na včelstvo na stanovišti. Hraniční hodnota jsou tři roztoči na včelstvo. To znamená, že pro objektivní vyšetření je nutné odebrat a do laboratoře odeslat veškerou měl. Pokud se vyšetří jen část měli, výsledek neodpovídá skutečnému stavu. Včelař si myslí, že je vše v pořádku, že výsledek vyšetření je pod limitem. Ale ve skutečnosti může být situace daleko horší a včelaři se pak v podletí a při první fumigaci diví. Může se totiž například stát, že při manipulaci s podložkami včelař o polovinu měli přijde, a pak je tedy nutné výsledek rozboru násobit dvěma.

Setkáváme se s případy, kdy včelař s 10–15 včelstvy odevzdá měl v papírové trubičce o objemu cca 0,7 dcl určené pro měl k rozboru na přítomnost původce moru včelího plodu. V laboratoři se bere na rozbor zhruba jeden gram. Ovšem cílem vyšetření zimní měli na varroázu není získat výsledek do tří roztočů, ale zjistit skutečný stav v přezimujících včelstvech. Jen tak máme možnost zamezit dalšímu množení roztočů ve včelstvech od předjaří až do podletí. Velké úhyny včelstev v podletí a na podzim totiž zpravidla nejsou jen důsledkem „špatného“ roku, ale důsledkem prohřešků v posledních dvou letech. Ačkoliv by se totiž mohlo zdát, že každá sezona je takřikajíc samostatná jednotka, zkušenosti ukazují, že „hříchy z minulosti“ se kumulují.

Při odběru ometáme suchou měl z podložek, ale pokud se na podložce vyskytne ostrůvek nějakého jiného materiálu, který do úlu nepatří (např. jemná drť po hlodavcích nebo jiných vetřelcích), do vzorku ho nezahrnujeme. Ve výsledku rozboru by se pak objevil záznam o cizích příměsích, které zhoršují nebo až znemožňují počítání roztočů na hladině flotační kapaliny.

Pokud jsou podložky mokré nebo je na nich s mēlí led, necháme je vyschnout. Nikdy se nesnažíme ometat mokrou měl.

Ometenou měl přesejeme přes pletivo s oky velkými cca 4 mm a nasypeme do přepravního obalu. Ten musí být vzdušný, takže pokud je to sklenička nebo plastový kelímek, uzavřeme je tkaninou nebo neklíženým papírem. Nádobu se směsným vzorkem opatříme štítkem se jménem včelaře, číslem chovatele, adresou stanoviště, číslem stanoviště a počtem včelstev. Vyhotovení seznamů za organizaci se provádí v CIS.

Při odběru zimní měli můžeme z podložek odebrat i zimní mrtvolky k vyšetření na nose mózu, chovatelé matek odebírají i vzorky ke zjištění akarapidózy. Výsledek vyšetření na nose mózu za celé stanoviště ukáže, jak jsme na tom s touto nemocí jako celkem. Nízký stupeň nákazy nebo negativní nález u většiny včelstev ukazuje na dobrý zdravotní stav a při dodržování preventivních opatření by neměly nastat větší problémy. V případě vyššího stupně nákazy u většího počtu včelstev ovšem už

problémy nastávají, a je tedy potřeba tuto situaci co neefektivněji řešit. Individuální výsledky jednotlivých včelstev by měly při jarních prohlídkách zabránit spojování zdravých včelstev se včelstvy nemocnými.

Co je vhodné mít připraveno na včelařskou sezonu a co během ní budeme řešit? Věřím tomu, že mnozí včelaři jsou připraveni. Přesto připomínám, že je výhodné na vše myslet s dostatečným předstihem. Uvádím heslovitě některé důležité body: dostatečné množství nadrátkovaných rámků včetně vyčištěných a vydezinfikovaných souší při teplotách nad 10 °C, zajištění mezystěn (ideálně z vlastního vosku), příprava opatření, jak pomoci včelstvům zeslabeným varroázou, plemenáče a rojáčky na tvorbu oddělků, materií mřížky, pokud je používáme, pomůcky na odběr medných plástů, pomůcky včetně zařízení na vytáčení medu, dostatek nádob na uskladnění medu a další. Zařizovat tyto náležitosti na poslední chvíli není příjemné a občas to ve výsledku ani nesplní požadovaný účel.

Dr. Ing. František Kamler

Podložka včelstva, kde v zimě řádil rejsek. Tento cizí materiál do vzorku měli nedávejte